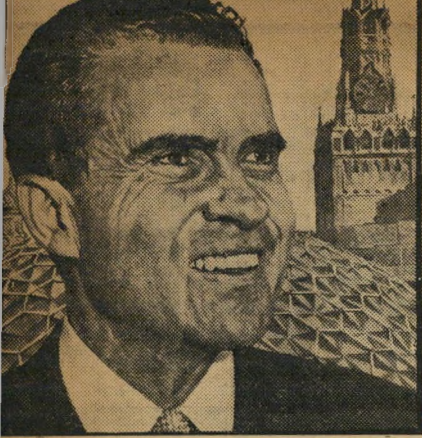

מאבק סודי מאחורי הקלעים הכריע את הכף וגרם למכילה קליאופטרה - הסוף

ניכסון

דיים בבחירות הקרובות, יצא פולברייט מכליו. בפעם הראשונה גינה בחריפות את צביעותם של רוב תומכיהם של ישראל, בסינאט, הניכסון את ישראל כדי לזכות בקולות. חמור יותר פרט אחר: בפעם הראשונה העלה מדינאי אמריקאי מרכזי טענה ערבית, שיש לה כוח שיכנוע רב. פולברייט טען שיש לכבד את כל התלטות ארצות, ושאל רוצים להכריח את מצריים לפתוח את תעלת סואץ בפני ישראל, יש להכריח את ישראל לפתוח את שעריה בפני פלסטי ישראלי. וזו הטענה אשר ממשלת ישראל יראה מפניה יותר מכל. העלאתה היתה מכה חמורה, ש' היתה שקולה כנגד כל ההצלחות ההתחלתיות בפרשת קליאופטרה.

יתכן כי זו היתה התוצאה העיקרית של כל הפרשה: זו הפעם הראשונה הזדקפה ב' חשיגנטון בגלוי חזית אנטי-ישראלית מוב' הקת, מורכבת מאישים רציניים ורבי-השפעה, שתמכה בפה מלא בטענות הערבים.

★ ★ ★

האם נראי רק להרגיז?

כ? העובדות האלה נרשמו בקפדנות במשרד-החוץ הישראלי. בעוד שכתבי העיתונות והרדיו התחרו ביניהם במציאת נח' מה כלשהי בפרשת קליאופטרה, דובר במס' דרונות ירושלים בגלוי על מהות הכשלוך והתוצאות. פקדי משרד-החוץ ראו בכך הזדמנות להוכיח מה רב הנזק הטמון בהת' ערבות גורמים חובבנים ב' בהסתודות ובי' קבוצת ב'גוריון — בענייני-חוץ.

עד לאיזה עומק הגיע חשבון-הנפש בכמה חוגים הוכיח מאמר מפתיע, שהתפרסם השבוע. תוכנו לא היה יוצא-דופן לחלוטין: הוא השמיץ טענות שהועלו מזה שנים ב' מקומות שונים — על עמודי העולם הזה, באסיפות הפעולה השמית ובירחון אחר, אולם שם החותם נתן למאמר גושפנקה מיו' חדת בין ידועי-דבר. היה זה אליהו סלפטר, כתב הארץ, התחשב לשופרה הבלתי-ירשמי של גולדה מאיר.

רמז סלפטר: התוצאה העיקרית של קליאו' פטרה לא היתה אלא להרגיז את גמאל עבד אל-נאצר ללא כל תועלת. ובעוד שיש ה' טוענים בישראל כי עבד אל-נאצר הוא אויב' בה המושבע של המדינה, הרי לא הוכח הדבר מעולם, ויש רבים הטוענים את ההיפך. טען הכתב, כנראה בהשראת משויד-החוץ: אין כל בסחון שסיון להגיע בהדרגה להסדר עם עבד אל-נאצר אמנם ישא פרי. אולם מעולם לא נעשה ניסיון כזה. תחת זאת לחמה ממשלת ישראל בשליט הקאהירי מן הרגע הראשון ועשתה את הכל כדי להפריע לו. דוגמה: שליחת האונייה אסטיפליה ל' פורט-סעיד ימים מעטים לפני אישור הלחאה הבנק העולמי לרצ'ם, מתוך מגמה ברורה לחבל במתן הלאה זה.

הצעת סלפטר לא היתה מהפכנית, אך נועזת למדי באקלים הישראלי: להימנע ל' משך תקופה ארוכה מכל התגרות בעבד אל-נאצר, להימנע מכל מתיתות בגבולות (כולל) האזור המפורז בצפון). להימנע מהעלאת בעית השיט בסואץ. אחרי שפנה המתיתות כתוצאה מכך, יש לגנות להשיג הסדרים חל' קיים עם עבד אל-נאצר בשטחים מסוימים, להכשיר בהדרגה ובשקט את הקרקע להסדר מקיף יותר. ביתניים יש להקים משרד מיוחד שיחשוב אך ורק על דרכים להשגת השלום במזרח.

דעות כאלה רחוקות עדיין מלשקף את השקפת רוב הצמרת הישראלית. אולם הן הוכיחו מה רבה האכזבה אחרי קליאופטרה. מספר גדל והולך של אנשים רציניים תהוים אם דרך ההתגרויות הבלתי-פוסקות מובילה ליעד כלשהו — ואם לא הגיע הזמן לנסות דרך שונה לחלוטין.

* יחד עם הנשיא וסגנו ייבחרו בנובמבר שליש חברי הסנאט וכל חברי בית-הנבחרים.

אולם תקתה זה התבדתה. בחירתו מחדש של אייזנהואר היתה כה בטוחה, עד שהלה הרשה לעצמו להרגיז מיליוני בוחרים יהודיים. הוא נתל בכל זאת נצחון אדיר. מבחינה פוליטית-פנימית, דומה המצב ב' שנת 1960 הרבה יותר לזה של שנת 1948 מאשר לזה של שנת 1956. הפעם שוב שריות תוצאות הבחירות בספק קיצוני. איש אינו יכול לנבא בבטחה אם הנשיא הבא יהיה רפובליקאי או דמוקראטי. יתר על כן, כיום אין גם איש יכול לנבא מי יהיה ה' מועמד הדמוקראטי.

בעוד שריצארד ניקסון הינו כיום המועמד הוואי מטעם הרפובליקאים, הרי מטעם הדמוקראטים מתחרים על הנשיאות לפחות ארבע מועמדים חזקים:

- ג'ון קנדי הצעיר והקאתולי, בן מש' פחת מיליונרים;
- הוברט הומפריי הליברלי, המופיע כ' מגן הפועלים והאיכרים;
- לינדג' ג'ונסון השמרני מטכסס, מנהיג הרוב בסינאט;
- סטיוארד סימינגטון, מי שהיה שר' חיל-האוויר, ידידו של טרומן.

חוץ מזה עוד מתכה עולי סטיבנסון, שגורם פעמיים, אך טרם איבד את סיכוייו. מעורפל זה יכול להיות ערך מכ' ריע לקולות היהודים, בתנאי שקולות אלה יהיו גוש מלוכד. לשם כך היה צורך ב' סיסמת-בחירות, שהגיע ללבם של היהודים ותשכיח מהם את שאר סלעיה-מחלוקת של מערכת-הבחירות.

מבחינה זו נראתה פרשת קליאופטרה כמ' עט אידיאלית. היא היתה מוכרחה לקומם את היהודים נגד הנשיא ומשרד-החוץ בושיגנטון, שנאלצו לתמוך למעשה בעבד אל-נאצר. אילו הצליחו להזימים להחריף את המאבק ולהפכו למאורע לאומי, היו יכולים לבגש גוש מכ' ריע של קולות יהודים הן במאבק בין שתי המפלגות והן במאבק בתוך המפלגה ה' דמוקרטית בעד אותו מועמד דמוקראטי ה' קשור ביותר בארגוני-הפועלים.

מיהו מועמד זה? יתכן שהיה זה ז'אק קנדי הצעיר, המעוניין במיוחד בקולות ה' יהודים, כדי להחליש את ההתנגדות לבח' רתו של נשיא קתולי — בחירה שהיא חסרת תקדים בארצות-הברית. קנדי גם נפגש עם ב'גוריון בשעת ביקורו של הלה בושיגנטון. טון, אך יתכן כמורכב, כי היוזמים היו קרובים יותר להאמפריי, הקשור בקשרים עזים עם תנועת-הפועלים האמריקאית.

★ ★ ★

חופי הכרך

נראה כי חשבון מפלגתי זה נחל כש' לון. פרשת קליאופטרה לא ויעוצה את דעת-הקהל באמריקה, ואף לא את יהודיה. גילה השבועון טייט, שהוכיח את הפרשה בפעם הראשונה בשבועיה השלישי: „לעתוני ג'וריוק היתה זאת רק ידיעה קטנה בעמוד המוקדש לענייני ספנות...“

מה גרם לאדישות יחסית זו? שני האגוד' דות המקצועיות המעורבות אינן אהודות ב' אמריקה. אגוד הסחרים הוא המוזהם שבכל האגודות המשותפות, וצביגון ההאגנסטרי ש' מש בשעתו נושא לסרס חופי-הכרך. ארגוני הימאים השמאלנים אינם פופולריים יותר. המצב היה משתנה אילו התגייסה דעת' הקהל היהודית במלוא כוחה לפירסום ה' שבייתה. אולם בפעם הראשונה מאז קום המדינה התגובה ללב היהודים שם ההרגשה, שלא כדאי להרים יותר מדי את הקול למען ישראל. הם לא רצו להוכיח לאויביהם כי אכן יהודי ארצות-הברית משרתים מדינה זרה, וכי הם מוכנים לתמוך במדינה זרה זו נגד דעת ממשלת ארצות-הברית.

עד כמה צדק חששות אלה הוכיחה התק' פת-הנגד חסרת-התקדים של הסנאטור חיליאם פולברייט. איש זה, יושב-ראש ועדת-החוץ של הסנאט, היה אחד הסנאטורים החשובים ביותר בחשיגנטון, אדם ליברלי מתקדם, ש' זכה לאהדה כללית במאבק נגד ג'ו מק' קארתי המנות. הוא ידוע כאיש אחראי ונבון. בשיא פרשת קליאופטרה, כאשר הוגשה ל' סנאט הצעה אנטי-מצרית ופרו-ישראלית, על' ידי סנאטורים המקחים לזכות בקולות יהודיים

* ניקסון מיהר הסבוע להודיע שיבקר בישראל מיד אחרי הבחירות, אם ייבחר ואם לא. כך קיווה לשמור על אחדות היהודים, למרות עמדת אייזנהואר.

● **הגיאוגרפיה הערבית.** המערב אינו יכול לקיים תחבורה תקינה בים וב' אחיר מבלי להזדקק לשטח הערבי. עובדה זו גייסה לעזרת עבד אל-נאצר לא רק את האינטרסים של חברות הספנות והתעופה, אלא גם את הפנטגון — מטה חילות היבשה, הים והאוויר של ארצות-הברית, המקיים עדיין בסיסים חשובים על אדמה ערבית (סעודיה, לוב).

● **החשיבות הפוליטית הערבית.** אמריקה לא יכלה להרשות לעצמה לדחוף את רצ'ם ואת שאר מדינות ערב — לזרר עות הסובייטים, מבלי לסכן את כל עמודי תיה ביבשות אסיה ואפריקה. לכן הפך ה' בית הלבן לבן-בריתה הטבעי של קאהיר בפרשת קליאופטרה.

מכל הבחינות הללו, היה התרם נגד קליאו' פטרה גידון מראש לכשלוך חרוץ. אחרי הנצחון הפסיכולוגי הראשון, שנבע מגורם האפתעה, לא יכלו יוזמי הפרשה לקחת לשום יתרון נוסף.

★ ★ ★
למען אינטרסים זרים

במידה ששם יוזמי השביתה נמנו גורמים ישראליים, הרי פעלו מתוך קוצר-ראייה משוער.

קרוב להדאי כי משרד-החוץ הישראלי כמעט ולא היה מעורב כלל בפרשה זו. ה' סימנים מצביעים על כך כי הצד הישראלי היה מיוצג בעיקר על-ידי ראש-הממשלה עצ' מו, שנוכחותו בארצות-הברית עזרה בלי ספק לשכנע את מנהיגי-הפועלים שם, ועל' ידי פנחס לבון, שבתור מנהיג ההסתדרות היתה לו גישה ישירה למנהיגי הפועלים ה' אמריקאיים המבקרים תכופות בישראל.

בהשוואה לנסיגות קודמים לסכסך בין אמ' ריקה לערבים, שהיה בהם יסוד של קלות דעת, היתה פרשת קליאופטרה מחוכמת יו' תרי. אולם גם היא סבלה מעירפול מחשבתי. אפילו אדם המאמין כי המאבק בין ישראל ורצ'ם הוא בלתי-ימנע, אסור לו להניח כי ישראל מרחיחה אוטומטית מכל תקלה ב' דרכו של עבד אל-נאצר. סכסוך בין רצ'ם ל' ארצות-הברית אינו מועיל בהכרח לישראל.

מתקבל הרושם כי במקרה זה, כמו ב' מקרים רבים אחרים, לא שאלו מכוני ה' מדיניות הישראלית את עצמם: „מה זה יועיל לישראל?“ אלא „מה זה יזיק לנאצר?“ גם חשבון זה היה שטחי. כל אדם בר' דעת היה צריך להבין מראש כי בפרשת קליאופטרה מוכרחה הממשלה האמריקאית להתיצב לימין ממשלת קאהיר, וכי במקרה זה תסתיים הפרשה בנצחון עבד אל-נאצר — נצחון שהוא הרבה יותר מוזק לישראל מאשר המצב שהיה קיים לפני הפרשה.

כי עתה הוחדר להכרת הערבים כי אין כוח בעולם המסוגל למנוע בעד הערבים להמשיך ללא הגבלה בחרם האנטי-ישראלי. אולם יותר ויותר מסתבר לאחרונה כי ה' יוונה האמיתית לפרשת קליאופטרה לא באה כלל מצד ישראל, וכי במקרה זה יש אמת בהכחשת ממשלת ישראל. היוזמה היתה אמריקאית, והיא נבעה משיקולים שאין להם כל קשר ישיר עם ישראל.

כמו במיצע-סיני, כן גם בפרשת קליאו' פטרה, נגררה ישראל אחרי יוונה זרה שבאה לשרת אינטרסים זרים — מתוך אש' ליה כי היא מנצלת שעת-כושר.

היוזמים האמיתיים של פרשת קליאופטרה היו אינטרסים מפלגתיים פנים-אמריקאיים, ש' ביקשו בעזרת פרשה זו להנחית מכה על המפלגה הרפובליקאית השלטת, לזכות בית' רון לעצמם לקראת הבחירות לנשיאות ש' יתקיימו בנובמבר 1960.

אין זו הפעם הראשונה שההיסטוריה של ישראל כשורה במערכת-בחירות אמריקאית. עצם הקמת המדינה וההכרה המהירה של הנשיא הארי טרומן בה, היו קשורים בבחי' רות לנשיאות שהתקיימו בנובמבר 1948. עמדתו הפרו-ישראלית המובהקת של טרומן עזרה לו להשיג את נצחונו הזעום על מתחריו הרפובליקאי, תומאס דייואי — נצי' חון שבא בשעתו כאפתעה גמורה לרוב ה' פרשנים האמריקאיים.

בחירת המועד למיצע סואץ-סיני היה גם הוא מושפע בלי ספק, מן העובדה שממש באותם הימים הגיעה לשיאה מערכת ה' בחירות של שנת 1956. היוזמים קיוו כי הנשיא אייזנהואר לא יעז להרגיז את דעת' הקהל היהודית באמריקה בשלב מכריע זה.

אלא שהפעם לא הושג נצחון זה על גדות היאור ותעלותיו, אלא בניוירוק, בחשיגנטון ובנמלי-ערב. הוא נשא את השם קליאופטרה.

★ ★ ★

הקדפים בירי היריב

ישראל נעשה הכל כדי להקטין את רושם הכישלוך. השם קליאופטרה, ש' פיאיר ראש כל מהדורות-החדשות של קול' ישראל במשך שבועות ארוכים, איבד לפתע את זהרו. ביום ביטול התרם נגד האונייה, הוזכר הדבר רק בדרך אגב.

אולם העובדות דיברו בע' עצמן. הימאים והסחרים הניוירוקים הפסיקו את שבייתתם מבלי להשיג מאומה, פרט להבטחה מעור' פלת והסרת-ערך של משרד-החוץ האמריקאי לחקור את בעית התרם הערבי נגד אוניות אמריקאיות הסוחרות עם ישראל. השבייתה הופסקה כתוצאה מלחץ מאסיבי של ממשלת חשיגנטון, שהבהיר להסתדרות העובדים האמריקאית שהעולם הערבי עשוי לגרום ל' אמריקה נזקים חמורים.

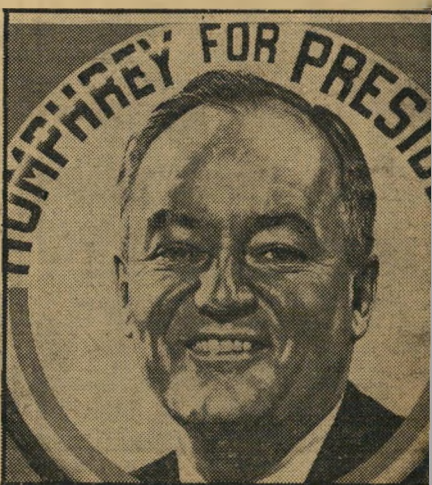
זמן קצר לפני כן נכנס לתוקפו השלב ה' ראשון של חרם-התגמול הערבי נגד ארצות-הברית. הוא נתן הודמנות מצויינת לגמאל עבד אל-נאצר להוכיח את כוחו דווקא ב' שטחים בהם הוא מחזיק בקלפים חזקים:

● **האיחוד הערבי.** גם אויבי רצ'ם בעולם הערבי לא העזו שלא להתיצב לצד מצריים במאבק אנטי-אמפריאליסטי ואנטי ציוני זה. גם עיראק וגם תוניס הצטרפו לתרם האנטי-אמריקאי. בצורה זו עזרה פרשת קליאופטרה דווקא לעבד אל-נאצר: היא חיזקה מחדש את מעמדו כמנהיג כל המחנה הלאומי הערבי.

● **הנפט הערבי.** אף שהחרם לא הופנה בשלב הראשון נגד רום הוזה השחור, היה ברור כי יש בכוחו של עבד אל-נאצר להפעיל. איום זה הוסיף כדי לגייס את חברות-הנפט — אחת ממעצמות העולם — לצד הערבי.

קנדי

האמפריי